

STEREO AND MONO

33 YBZ 1309

Βυζαντινοί ὕμνοι
Θεοτόκε Παρθένε...

ΠΕΤΡΟΥ ΜΠΕΡΕΚΕΤΟΥ (17^{ος} ΑΙΩΝ)

ΥΠΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΧΟΡΩΔΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΓΕΡΦΑΛΑΤΩΝ "ΡΩΜΑΝΟΣ Ο ΜΕΛΩΔΙΣ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ",
ΥΠΟ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΝ ΤΟΥ ΑΝ. ΜΠΕΛΟΥΣΗ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΑΠΟΣΤΟΛ. ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗΝ
ΖΩΗ

Βυζαντινοί ύμνοι

Θεοτόκε Παρθένε...

ΠΕΤΡΟΥ ΜΠΕΡΕΚΕΤΟΥ

(11^{ης} ΑΙΩΝ)

83

ΔΙΣΚΟΣ
ΟΓΔΩΝΤΟΣ
ΤΡΙΤΟΣ

ΠΕΤΡΟΣ ΓΛΥΚΟΣ Ο ΜΠΕΡΕΚΕΤΗΣ (γνωστός και ως ΠΕΤΡΟΣ ΜΕΛΛΟΣ, ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΛΙΤΗΣ, κ.λ.π.), ένας από τους κυριότερους εκπαιδωστές της μετά την Άλωση Βυζαντινής Μουσικής, Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη κατά τα τέλη του 17ου αιώνας και πέθανε μετά το πρώτο ήμισυ του 18ου αιώνας (ζούσε ακόμη το 1768). Διδάχθηκε τη Βυζαντινή Μουσική στην Κωνσταντινούπολη και στο Άγιον Όρος, κοντά στον σημερινό Άγιον Παιδί μουσικό Μοναστήριον Βατοπέδου. Χρημάτισε πολλά χρόνια Πρωτοψάλτης στην Εκκλησία του Άγιου Κωνσταντίνου στα Ύψιμαίαια της Κωνσταντινούπολης. Είναι, μετά από τον Πέτρο Πελοποννήσιου, ο πολυγραφότερος από τους Βυζαντινούς μελοποιούς των μεταβυζαντινών χρόνων. Έγραψε: "Ύνοι εν τάρια άργά, Τη υπερμωχ άργά, Πασιαννοάρια άργά, Δοξολογίες άργες, ένα έντενο Χερουδικό, ένα Κοινωνικό, ένα «Λινεϊτε», που μελώνται με το ίδιο χαρακτήρες και στο ίδιο ήχος, Κοινωνικά της έβδομάδος και διαφόρων Έρωτών, και άλλα. Διακρίθηκε προπάντων στη σύνθεση κ α λ ο φ ω ν ι κ ώ ν ε λ η μ ώ ν, γι' αυτό και άνωστάθηκε επαιτήρ των καλοήμων, ηλιόμων. Την προσωνυμία Μπερεκετής πήρε από τους μαθητάς του, επειδή, όταν τον ρωτούσαν αν έχη κι άλλους «είρωμος» να διδάξη, απαντούσε με την τούρκικη λέξη «μπερεκέ τ» (=αφθονία).

Τά έργα του, γραμμένα στην παλαιά σημειογραφία, μεταγρήφθηκαν στην σύγχρονη με δύο τόμους από τον Γρηγόριο Πρωτοψάλτη (+ 1822) και τον Χουρμυζίου Χαροφύλακ (+ 1848). ΘΕΟΤΟΚΕ ΠΑΡΘΕΝΕ. Άντισμα στο άσμα του γιορτήματος του Πέτρου Μπερεκετή ξεχωρίζει το όσπασμό «Θεοτόκε Παρθένε», που ψέλνεται, όπως μες πληροφορούν τα χειρόγραφα και οι παλιές έκδοσεις, στην «Αρκοκλισία». Είναι ώς κείμενο το γνωστό προπαιό «θεοτόκε Παρθένε», γι' αυτό και σε πολλά χειρόγραφα επιγράφει-

τα «Ο άσπασμός της Ύπεραγίας Θεοτόκου». Έμφανίζει όμως την άκλόνητη ίδιορρυθμία: Διαίρει το κείμενο σε όκτώ τμήματα και μελοποιεί το καθένα σ' έναν από τους όκτώ ήχους, έπισυνάτοντας στο τέλος κάθε όκτιου έκτακτεμό «κράτμας, ώς έξής:

Θεοτόκε Παρθένε, Κράτμα ήχος Α' Χαίρε Κεχαριτωμένη » » Β' Μαρία, ό Κύριος με σού. » » Γ' Ελλογιμένό σου εν γυναιξί. » » Δ' Κα εύλογήμένος » » πλ. Α' Ό καρπός της κοιλίας σου, » » πλ. Β' Ότι Σωτήρη έτεκες » » Βαρύ των ψυχών ημών. » » πλ. Δ' Έπανάληψη » » Α'

Το δλον έργον παρουσιάζει μιάν άφάνταστη μελωδική ποικιλία κι' έναν άσυνήθιστο ρυθμικό πόλυτο.

Κατ' άγγραφή παράδοση το «κράτμας» σε δλους τους ήχους έκτελείται σε ρυθμό υποσκάτοντα (=τρισημό) με μορφή τ ρ ο χ α ι ο ν (ή χ ο ρ ι ο ν) και τ ρ ι ψ ρ α χ ε ω ν (τ ρ ι ψ ρ α χ ε ω ν).

Το έργον, επειδή είναι πολύ έκτακτεμό, έχουν συντάξει πολλοί μελοποιοί, όπως ο Χουρμυζίου Χαροφύλαξ, ό Κωνσταντίνος Πρωτοψάλτης κ. Ένώ ό πρωτοψάλτης Γεώργιος Βιολάκης (+ 1911), και έντολη Πατριαρχική άντικατάσταση της συλλέξης των «κρεματάμων» με τις συλλέξεις του κείμενου (άπανάληψη της ήχος φράσεως).

Στην παρούσα άγγραφή το έργον έκτελείται άσπασμό ακριβώς έτσι γραφή και όπως κατά παράδοση έχει καθιερωθή.

Παρόμοια κρεματάμα έργα είναι ή Τι μ ω τ έ ρ α του Δασκάλου του Δαμναίου του Βατοπεδίου (8^{ος} ήμ. 17ου αιών. - α' ήμ. 18ου αιών.), το Ρόβον τ ά μ ά ρ α ν του Χουρμυζίου Χαροφύλακ (+ 1848) και του Νικολάου Πρωτοψάλτου Σμύρνης (+ 1887), κ.ά.

ΑΠ. ΒΑΛΜΗΝΔΡΑΣ